

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

การศึกษามีบทบาทสำคัญยิ่งต่อการพัฒนาประเทศ เพราะการศึกษาช่วยพัฒนาคุณภาพของพลเมืองให้ เป็นกำลังที่สำคัญของประเทศไทย โดยเฉพาะประเทศที่กำลังพัฒนา ถ้าประชาชนในประเทศได้รับการศึกษามีพื้นฐานการศึกษาสูงก็ย่อมจะเป็นแรงผลักดันให้ประเทศชาติก้าวหน้า บรรลุเป้าหมายได้รวดเร็ว รัฐบาลของประเทศต่าง ๆ จึงได้ตระหนักถึงความสำคัญของการจัดการศึกษาและพยายามที่จะปรับปรุง เปลี่ยนแปลงระบบการศึกษา ระบบการเรียนการสอนให้ สอดคล้องและทันต่อความเปลี่ยนแปลงทางด้าน เศรษฐกิจ สังคม การเมือง และ เทคโนโลยีที่มีความเจริญก้าวหน้าอย่างไม่หยุดยั้ง ดังนั้นความเจริญก้าวหน้าของประเทศจะมุ่งแต่การพัฒนาทางด้าน เศรษฐกิจ การเมือง การปกครองเท่านั้น จึงไม่เพียงพอ แต่จะต้องพัฒนาการศึกษาซึ่งเป็นกระบวนการอย่างหนึ่งในการพัฒนาคุณภาพของประชากรหรือทรัพยากรมนุษย์ให้มีคุณสมบัติ ด้านความรู้และความสามารถตามที่สังคมและประเทศชาติต้องการควบคู่กันไปด้วย

ในการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพของประชาชนนั้นต้องดำเนินการทุกระดับการศึกษาไปพร้อม ๆ กัน ปัจจัยที่สำคัญที่สุดในการพัฒนาการศึกษาให้ประสบผลสำเร็จลุล่วงได้ก็คือ ครู เพราะครูเป็นผู้ที่มีบทบาทและหน้าที่อันสำคัญยิ่งในการให้การศึกษาแก่เยาวชนอันจะเติบโต เป็นกำลังสำคัญในการพัฒนาประเทศในอนาคต

ครู เป็นผู้ให้ความรู้ จัดประสบการณ์ตลอดจนอบรมบ่มนิสัย และปรับบุคลิกภาพของเยาวชนให้ เป็นที่พึงประสงค์ตามคตินิยมของวัฒนธรรมไทย จึงมีความสำคัญอย่างยิ่งในการพัฒนาการศึกษาของชาติ ดังที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช (2516 : 93-94) ทรงมีพระราชดำรัสพระราชทานแก่คณะครูและนักเรียนโรงเรียนราษฎร์สอนศาสนาอิสลามภาคใต้ เมื่อวันที่ 21 กุมภาพันธ์ 2515 ว่า

การศึกษา เป็นปัจจัยที่สำคัญที่สุดอย่างหนึ่งของชีวิต เป็นรากฐานสำหรับช่วยให้บุคคลสามารถก้าวไปถึงความสำเร็จ ความสุข ความเจริญทั้งปวง ทั้งของตนและส่วนรวมผู้ที่ เป็นครูต้องถือ เป็นหน้าที่อันดับแรกที่จะต้องให้การศึกษา คือ สั่งสอน อนุชนให้ได้ผลแท้จริงทั้งในด้านวิชาความรู้ ทั้งในด้านจิตใจและความประพฤติ ทั้งต้องคิดวางแผนในแต่ละคนกำลังทำอยู่นี้คือ ความเป็นความตายของประเทศ เพราะอนุชนที่มีความรู้ความดี เท่านั้นที่จะรักษาชาติบ้าน เมืองไว้ได้

ถึงแม้ว่าครูทุกคน ควรต้องมีคุณสมบัติดังกล่าวข้างต้นนี้ก็ตาม แต่ครูสังคมศึกษานั้นมีภาระหน้าที่โดยตรงในการพัฒนานัก เรียนให้ เป็นพล เมืองดีของสังคม ซึ่งต้องก่อปรด้วยความรู้ ความคิด และทักษะ รวมทั้งคุณธรรมอันดีพร้อมที่จะ เป็นสมาชิกที่มีคุณค่าของสังคมต่อไป ครู สังคมศึกษาจึงต้องสอนทั้ง เนื้อหาวิชาตามหลักสูตร และต้องจัดประสบการณ์และกิจกรรมอัน เอื้อต่อการอบรมให้นัก เรียนมีการพัฒนาทั้งทางด้านความรู้ความสามารถ และมีจิตใจที่มีคุณธรรม พร้อมที่จะอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุขในสังคม ซึ่ง คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย (2528 : 22-23) ได้ระบุว่า

เป็นหน้าที่โดยตรงของโรงเรียนและครูที่จะส่งเสริมความ เจริญทุกด้านให้เด็กใน ทุกโอกาสที่มี ครูต้องปลูกฝังคุณธรรมที่ดี กล่อม เกลาอบรมให้นัก เรียน เป็นคนดี มีคุณธรรมให้ สัมพันธ์กับชีวิตประจำวันของนักเรียน เป็นที่ปรึกษาแก่นักเรียน เป็นผู้ใฝ่รู้หาความรู้ประสบการณ์และวิธีการสอนใหม่ ๆ มาถ่ายทอดให้แก่ักเรียน

แผนการศึกษาชาติพุทธศักราช 2520 (2520 : 2-3) ได้ระบุจุดมุ่งหมายของการ การศึกษาเพื่อปลูกฝังความเป็นพล เมืองดี ซึ่งมีสาระพอสรุปได้ว่า เพื่อให้รู้จัก เคารพในสิทธิหน้าที่ ของผู้เรียน กระตือรือร้นที่จะมีส่วนร่วมในการปกครองประเทศตามวิถีทางประชาธิปไตยอันมี พระมหากษัตริย์ เป็นประมุข มีความรับผิดชอบทั้งต่อตนเองและสังคม มีความรักชาติ และตระหนัก ในความมั่นคงปลอดภัยของชาติ มีความสุจริตยุติธรรม ชยันหมั่น เพียรในการประกอบสัมมาอาชีพ มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ และรู้จักแก้ปัญหาขัดแย้งต่าง ๆ โดยสันติวิธี และเห็นคุณค่าใน วิทยาการศิลป วัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อม ตลอดจนทรัพยากรของประเทศ

จะ เห็นได้ว่าวิชาสังคมศึกษา เป็นวิชาที่มีลักษณะ เนื้อหาวิชาและกระบวนการสอน สอดคล้องกับจุดมุ่งหมายของแผนการศึกษาแห่งชาติมากกว่าวิชาอื่น ๆ ทั้งนี้เพราะวิชาสังคม ศึกษา เป็นวิชาที่ศึกษาความสัมพันธ์ของมนุษย์กับสถาบันทางสังคม มนุษย์กับมนุษย์ มนุษย์กับสิ่ง แวดล้อม สิ่ง เหล่านี้ เป็นปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการดำรงชีพ การแก้ปัญหา และการปฏิบัติตนใน

สังคมมนุษย์ เพื่อให้มนุษย์มีความเข้าใจในการสร้างชีวิตให้ดีขึ้น ซึ่งปราณี โปธีสุข (2524 : 7) ได้ชี้ให้เห็นว่า การที่วิชาสังคมศึกษามีลักษณะ เป็นการบูรณาการประสบการณ์และความรู้ที่เกี่ยวกับความสัมพันธ์ของประสบการณ์ของมนุษย์นั้น มีจุดประสงค์ เพื่อพัฒนาความเป็นพลเมืองดี ดังนั้นวิชาสังคมศึกษาจึงได้รับการจัดให้เป็นวิชาบังคับรายวิชาสามัญในหลักสูตรทุกระดับ ตั้งแต่ระดับประถมศึกษา มัธยมศึกษาจนถึงระดับอุดมศึกษาตลอดมาทุกยุคทุกสมัย

คลฤดี สุจิตตานทรรัตน์. (2528 : 3) ได้ชี้ให้เห็นว่าในการเรียนการสอนที่จะให้บรรลุวัตถุประสงค์ของรายวิชาสังคมศึกษานั้น ย่อมขึ้นอยู่กับสมรรถภาพของครูผู้สอน ครูสังคมศึกษาจะเป็นผู้ที่มีบทบาทสำคัญยิ่งในการเรียนการสอน วิธีสอนของครูจะสามารถทำให้นักเรียนมีพัฒนาการด้านต่าง ๆ ทั้งในด้านความรู้ ทักษะ เจตคติ อันนักเรียนจะนำไปใช้ในการดำรงชีวิตในสังคมได้อย่างประสบความสำเร็จ

โจนาธาน ซี แมคเลนดอน (Jonathan C. McLendon 1965 : 513-516) ได้ให้ความสำคัญของครูสังคมศึกษาว่า ครูสังคมศึกษาควรจะเป็นครูที่มีความรู้ความสามารถพิเศษ 5 ประการคือ

1. มีพื้นฐานในวิชาสังคมศึกษาที่ดีพอ ซึ่งจะต้องมีความรู้วิชาการนี้ทั้งในด้านกว้างและด้านลึก กล่าวคือ ต้องมีความเข้าใจในเนื้อหาวิชาหนึ่ง ๆ อย่างแท้จริง และมีความรู้ในสาขาวิชาที่ตนสอนอย่างกว้างขวาง เพื่อจัดความเข้าใจผิดในการสอนเหตุการณ์ต่าง ๆ ที่ผลเกี่ยวเนื่องกับสังคม
2. มีประสบการณ์ทางสังคม ครูสังคมศึกษาจำเป็นต้องมีความรับผิดชอบในฐานะพลเมืองของชาติและมีส่วนร่วมในองค์กรทางสังคมและเป็นตัวอย่างของพลเมืองดีในสังคม ประชาธิปไตยแก่นักเรียน การร่วมกิจกรรมทางการเมือง เศรษฐกิจ สังคม จะช่วยให้ครูได้มีความรู้และประสบการณ์ ซึ่งจะนำไปใช้ในการสอนได้
3. มีความเชื่อมั่นในระบอบประชาธิปไตย ครูสังคมศึกษาจะต้องแสดงตนเป็นนักประชาธิปไตย ยอมรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น ใช้สิทธิเสรีภาพตามสมควรแก่อัตภาพ
4. มีทักษะในการ เป็นผู้นำของ เด็กวัยรุ่นสามารถติดต่อสัมพันธ์กับ เด็กและประชาชนในสังคม และสามารถปรับปรุง เทคนิคต่าง ๆ ที่จะแนะนำการเรียนรู้อแก่นักเรียน
5. มีความ เป็นผู้นำกิจกรรมต่าง ๆ แก่นักเรียน และร่วมในกิจกรรมที่นักเรียนจัดขึ้นในโรงเรียน

กล่าวโดยสรุป ครูสังคัมศึกษาจะต้องเป็นผู้ที่มีความรอบรู้โดยเฉพาะอย่างยิ่งที่เกี่ยวข้องกับเนื้อหาวิชาที่จะสอน จะต้องศึกษาหาความรู้และติดตามความเคลื่อนไหวของโลกจากแหล่งความรู้ชนิดต่าง ๆ อย่างสม่ำเสมอตลอดเวลา และที่สำคัญจะต้องสามารถประยุกต์ความรู้ความเข้าใจของครูให้เหมาะสมกับหลักสูตร ตลอดจนต้องเป็นผู้ที่มีมนุษยสัมพันธ์ดี มีความเป็นประชาธิปไตย และมีคุณธรรมประจำใจปฏิบัติตนให้เป็นที่ยอมรับนับถือของบุคคลทั่วไปด้วย

คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ในฐานะที่เป็นสถาบันอุดมศึกษาของประเทศไทย มีจุดมุ่งหมายที่จะธำรงรักษามาตรฐานวิชาชีพครูไว้ และส่งเสริมให้มีความก้าวหน้าต่อไปอย่างไม่หยุดยั้ง โดยมุ่งที่จะบุกเบิกความรู้และความคิดใหม่ ๆ เผยแพร่การวิจัยและการถ่ายทอดความรู้ความเข้าใจเพื่อความก้าวหน้าทางวิชาการและให้บริการทางวิชาการแก่ชุมชน ภาระงานของคณะครุศาสตร์ก็คือ การปลูกฝังให้บัณฑิตเป็นผู้สมบูรณ์ด้วยความรู้ ปัญญาและคุณธรรม (คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย 2530 : 1)

คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ตระหนักถึงความสำคัญและคุณค่าของการสอนวิชาสังคัมศึกษา จึงได้เปิดหลักสูตรระดับมหาบัณฑิต สาขาการสอนสังคัมศึกษา ภาควิชามัธยมศึกษาขึ้นเมื่อปีการศึกษา 2506 (คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย 2530 : 11) โดยมีจุดมุ่งหมายที่จะผลิตครูอาจารย์ นักวิชาการ นักวิจัย ผู้บริหาร รวมทั้งบุคลากรทางการศึกษาที่มีประสิทธิภาพและมีมาตรฐานทางวิชาการระดับสูง

จากหลักฐานที่ผู้วิจัยได้จากแผนกทะเบียนบัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย พบว่า มีนิสิตที่เข้าเรียนหลักสูตรมหาบัณฑิต สาขาการสอนสังคัมศึกษา รุ่นแรก ในปีการศึกษา 2508 และหลักฐานเกี่ยวกับผู้ที่จบการศึกษาพบว่า เริ่มมีรายชื่อมหาบัณฑิตที่จบการศึกษาในปีการศึกษา 2512 จนกระทั่งถึงปีการศึกษา 2530 มีรายชื่อมหาบัณฑิตที่รวบรวมได้มีจำนวน 203 คน ผู้วิจัยมีความเห็นว่า สมควรที่จะได้ทำการติดตามผลมหาบัณฑิต สาขาการสอนสังคัมศึกษา ตั้งแต่รุ่นแรกปีการศึกษา 2512 ถึงรุ่นปีการศึกษา 2530 ทั้งนี้เพราะว่า การติดตามผลมีความสำคัญมาก เพราะ เป็นการศึกษาข้อมูลของผู้ที่สำเร็จการศึกษอัน เป็นผลิตผลของสถาบัน ซึ่งสถาบันสามารถจะนำมาใช้ประโยชน์ในการปรับปรุงงานทั้งในค่านหลักสูตรและกระบวนการบริหารหลักสูตร ให้มีประสิทธิภาพ สนองตอบความต้องการของสังคมได้ดียิ่งขึ้น

ผู้วิจัยมีความสนใจที่จะทำการติดตามผลการปฏิบัติงานของมหามบัณฑิต สาขาการสอน สังคมศึกษา ภาควิชามัธยมศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เพื่อจะได้ทราบว่าการผลิตมหามบัณฑิต สาขาการสอนสังคมศึกษา ภาควิชามัธยมศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย บรรลุ วัตถุประสงค์ที่สถานศึกษาได้ตั้งไว้เพียงใด ผู้วิจัยหวังว่า ผลของการศึกษาค้างนี้จะเป็นพื้นฐาน ในการ เสนอแนะข้อคิด เห็นและวิธีการพัฒนาหลักสูตรสาขาวิชาการศึกษาให้มีประสิทธิ ภาพยิ่งขึ้น เพื่อประโยชน์ในการพัฒนาคุณภาพของการศึกษาในระดับมัธยมศึกษาของประเทศ โดยส่วนรวมต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับมหามบัณฑิต สาขาการสอนสังคมศึกษาที่สำเร็จการศึกษา จากจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ระหว่างปีการศึกษา 2512-2530 ในด้านสถานภาพส่วนบุคคล ลักษณะงานที่ได้รับมอบหมายให้ปฏิบัติ และความก้าวหน้าในการปฏิบัติงานในหน้าที่
2. เพื่อติดตามผลการปฏิบัติงานของมหามบัณฑิตในด้านการนำความรู้และประสบการณ์ ทางวิชาการและวิชาชีพครู ที่ได้ศึกษาตามหลักสูตร ครุศาสตรมหาบัณฑิต ไปประยุกต์ใช้ในการ ปฏิบัติงาน และดำเนินการสอนในด้านต่าง ๆ คือ
 - 2.1 ด้านการเรียนการสอนวิชาสังคมศึกษา ได้แก่
 - 2.1.1 การใช้หลักสูตรสังคมศึกษา หลักสูตรมัธยมศึกษา หรือหลักสูตร ระดับที่มหามบัณฑิตปฏิบัติงานเพื่อการเรียนการสอน
 - 2.1.2 การวางแผนการสอนวิชาสังคมศึกษา
 - 2.1.3 การดำเนินการสอนวิชาสังคมศึกษาในห้องเรียน
 - 2.2 ด้านการนิเทศการสอนวิชาสังคมศึกษา
 - 2.3 ด้านการจัดกิจกรรม เสริมหลักสูตรวิชาสังคมศึกษา
 - 2.4 ด้านการทำงานบริหารและบริการ
 - 2.5 ด้านการพัฒนาบุคลิกภาพและการสร้างมนุษยสัมพันธ์
3. เพื่อศึกษาความคิดเห็นของผู้บังคับบัญชาของมหามบัณฑิต เกี่ยวกับผลการปฏิบัติงาน ของมหามบัณฑิตในด้านการเรียนการสอนวิชาสังคมศึกษา ด้านการนิเทศการสอนวิชาสังคมศึกษา

ด้านการจัดกิจกรรม เสริมหลักสูตรวิชาสังคมศึกษา ด้านการทำงานบริหารและบริการ และ
ด้านการพัฒนาบุคลากรและการสร้างมนุษยสัมพันธ์

4. เพื่อศึกษาถึงปัญหาและอุปสรรคในการปฏิบัติงานของมหาดำเนินการ

ขอบเขตของการวิจัย

เนื่องจากภาควิชามัธยมศึกษา คณะครุศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัยจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
ได้เปิดหลักสูตร สาขาการสอนวิชาสังคมศึกษา ตั้งแต่ปีการศึกษา 2506 แต่จากข้อมูลที่ผู้วิจัย
สามารถหาได้ จากแผนทะเบียนบัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย พบว่า มีมหาดำเนินการ
รุ่นแรกที่เข้าศึกษาในปีการศึกษา 2508 และมีรายชื่อผู้ที่จบการศึกษารุ่นแรกในปีการศึกษา 2512
ดังนั้น ผู้วิจัยจึงกำหนดขอบเขตของงานวิจัยนี้ เฉพาะผลการปฏิบัติงานของมหาดำเนินการ สาขา
การสอนสังคมศึกษา ที่จบการศึกษาในระหว่างปีการศึกษา 2512-2530 โดยจะศึกษาเฉพาะ
มหาดำเนินการที่กำลังปฏิบัติหน้าที่เป็นครูสอนวิชาสังคมศึกษาในโรงเรียน วิทยาลัย และมหาวิทยาลัย
เท่านั้น โดยจะศึกษาจาก 5 ด้านคือ

1. ด้านการเรียนการสอนวิชาสังคมศึกษา

1.1 การใช้หลักสูตรสังคมศึกษา หลักสูตรมัธยมศึกษาหรือหลักสูตรระดับที่
มหาดำเนินการปฏิบัติงานเพื่อการเรียนการสอน

1.2 การวางแผนการสอนวิชาสังคมศึกษา

1.3 การดำเนินการสอนวิชาสังคมศึกษาในห้องเรียน

2. ด้านการนิเทศการสอนวิชาสังคมศึกษา

3. ด้านการจัดกิจกรรม เสริมหลักสูตรวิชาสังคมศึกษา

4. ด้านการทำงานบริหารและบริการ

5. ด้านการพัฒนาบุคลากรและการสร้างมนุษยสัมพันธ์

คำจำกัดความของการวิจัย

การติดตามผล หมายถึง การศึกษาและสำรวจข้อเท็จจริงเกี่ยวกับผู้สำเร็จการ
ศึกษาในสาขาการสอนสังคมศึกษาในด้านต่าง 5 ด้านคือ

1. ด้านการเรียนการสอนวิชาสังคมศึกษา

2. ด้านการนิเทศการสอนวิชาสังคมศึกษา

3. ด้านการจัดกิจกรรม เสริมหลักสูตรวิชาสังคมศึกษา
4. ด้านการทำงานบริหารและบริการ
5. ด้านการพัฒนาบุคลากรและการสร้าง มนุษย์สัมพันธ์

การปฏิบัติงาน หมายถึง การปฏิบัติงานของมหาดำเนินการในด้านความรู้และ
ประสบการณ์ทางวิชาการและวิชาชีพครูที่ได้ศึกษาตามหลักสูตรครุศาสตรมหาบัณฑิตไปประยุกต์
ใช้ในการปฏิบัติงานและดำเนินการสอนในด้านต่าง ๆ 5 ด้านคือ

1. ด้านการเรียนการสอนวิชาสังคมศึกษา
2. ด้านการนิเทศการสอนวิชาสังคมศึกษา
3. ด้านการจัดกิจกรรม เสริมหลักสูตรวิชาสังคมศึกษา
4. ด้านการทำงานบริหารและบริการ
5. ด้านการพัฒนาบุคลากรและการสร้างมนุษยสัมพันธ์

มหาดำเนินการ หมายถึง ผู้สำเร็จการศึกษาปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัย
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย สาขาการสอนสังคมศึกษาที่จบการศึกษาระหว่างปีการศึกษา 2512-2530
และกำลังปฏิบัติหน้าที่ เป็นครูผู้สอนวิชาสังคมศึกษา ในสถาบันการศึกษา

ผู้บังคับบัญชา หมายถึง หัวหน้างานโดยตรงของมหาดำเนินการที่ดำรงตำแหน่งสูงกว่า
มหาดำเนินการ 1 ชั้น เช่น มหาดำเนินการ เป็นผู้สอนผู้บังคับบัญชา คือ หัวหน้าหมวดวิชา มหาดำเนินการ
เป็นหัวหน้าหมวดวิชา ผู้บังคับบัญชาคือ ผู้ช่วยผู้อำนวยการฝ่ายวิชาการ หรือหัวหน้าภาควิชา
รองคณบดี คณบดี ในสถานศึกษาระดับวิทยาลัยและมหาวิทยาลัย

ประโยชน์ที่จะได้รับการวิจัย

1. คณะครุศาสตร์และบัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย จะได้ข้อมูลเกี่ยวกับ
ผลของการปฏิบัติงาน และการนำความรู้และประสบการณ์ไปใช้ในการปฏิบัติงานของมหาดำเนินการ
สาขาการสอนสังคมศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
2. เป็นแนวทางแก่คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ในการปรับปรุง
หลักสูตรและการเรียนการสอนระดับมหาดำเนินการ สาขาการสอนสังคมศึกษา ให้มีประสิทธิภาพ
เพื่อผลิตมหาดำเนินการที่มีคุณสมบัติสอดคล้องกับความต้องการของสถาบันการศึกษายิ่งขึ้น